

Delmål 3 Jämställd utbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

Det här målet omfattar hela det formella utbildningssystemet. Målet är att huvudsakligen utbildningsanordnare liksom andra aktörer och föräldrar bidrar till att kvinnor och män samt flickor och pojkar ges samma möjligheter och villkor vad gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

Sverige har en starkt könsuppdelad arbetsmarknad. I Sverige skulle drygt hälften av alla som arbetar behöva byta yrke för att könssegregeringen ska försvinna.

Segregeringen på arbetsmarknaden är både horisontell och vertikal. Enkelt uttryckt handlar det om att kvinnor och män arbetar i olika sektorer och yrken och att de dessutom har olika positioner även om de befinner sig i samma sektor och yrke.¹

Tabell 1. Könssegregeringen på arbetsmarknaden i Stockholms län 2021

Yrken med	Andel		Antal	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
90-100 % kvinnor, 0-10 % män	4,2	0,2	21 737	939
60-90 % kvinnor, 10-40 % män	53,0	17,7	276 864	94 273
40-60 % kvinnor, 40-60 % män	26,0	22,8	135 643	121 299
10-40 % kvinnor, 60-90 % män	16,0	42,0	83 536	223 155
0-10 % kvinnor, 90-100 % män	0,9	17,3	4 924	92 195
Totalt, procent	100,0	100,0	522 704	531 861

Källa: Yrkesregistret, SCB

¹ SOU 2015:50. Hela lönen, hela tiden.

Könssegregeringen på arbetsmarknaden ska minska. Flickor och pojkar, kvinnor och män ska uppmuntras att oftare göra studie- och yrkesval som utmanar stereotypa föreställningar om kön.

Inom

förskolan arbetas det med värdegrundsfrågor, exempelvis genus och jämställdhet. Men arbetet avtar ju högre upp i skolåldern barnen kommer.² Det arbetas för lite med genus- och jämställdhetsfrågor i skolan. Skolinspektionen har uppmärksammat att skolor inte alltid har ett tillräckligt målinriktat jämställdhetsarbete. Ett skäl till att arbetsmarknaden är så könssegregerad beror på unga människors studieval. Gymnasieskolan är tydligt könsuppdelad och könsskillnaderna på yrkesprogrammen är stor. I yrkesutbildning domineras vissa program nästan helt av ett kön, både på gymnasiet och inom vuxenutbildningen. SCB har kartlagt elevrepresentationen på program med ojämn könsfördelning på gymnasieskolan under läsåret 2022/2023.

Diagram 3

BILDTEXT: Diagrammet visar könsfördelningen utifrån antal elever i yrkesprogram i gymnasieskolan. Statistiken baseras på Stockholms län, läsåret 2022/2023.

På ett strukturellt plan följer flickors och pojkars programval till gymnasieskolan tydliga könsstereotypa mönster. Om könssegregeringen i utbildningssystemet minskar skulle sannolikt även könssegregeringen på arbetsmarknaden minska.

Diskriminerande, könsstereotypa och strukturella hinder kan försvåra för flickor och kvinnor att exempelvis söka sig till traditionellt mansdominerade

² Skolinspektionen (2019). Årsrapport 2018: Skillnader i skolkvalitet och strategisk styrning; Skolinspektionen (2020). Grundskolors arbete med jämställdhet.

utbildningsområden, och tvärt om. Könssstereotypa föreställningar om utbildningar och yrken påverkar fortfarande i hög utsträckning pojkars och mäns yrkesval. Trots hindrande strukturer arbetar kvinnor i allt högre grad inom alla mansdominerade yrken. Motsvarande rörelse från männens sida är inte lika tydlig.

En könssegregerad gymnasieskola riskerar att få konsekvenser för eleverna i framtiden och för den svenska arbetsmarknaden. Men också för eleverna när de genomgår sin utbildning. På vissa yrkesprogram är ett kön mycket underrepresenterat. Elever som tillhör ett underrepresenterat kön på sin gymnasieutbildning avbryter i högre grad sina studier eller byter program.³

Utbildningsvalen fortsätter att vara könsuppdelade, även på den eftergymnasiala nivån. De val av studier som görs till högskolan är också könsbundna.⁴

Flickor presterar överlag bättre än pojkar i både grund- och gymnasieskolan.⁵ I Stockholms län fanns 2021/22 ingen skillnad mellan flickor och pojkar som var behöriga till

Flickor och pojkar, liksom kvinnor och män, ska utifrån sina behov och förutsättningar stödjas så att båda grupperna bättre når kunskapsmålen i grundskolan, på gymnasiet och inom vuxenutbildningen, så att fler förmår avsluta sina studier och att fler kvalificerar sig för studier på högre nivå eller för arbete.

ett yrkesprogram på gymnasiet, i båda grupperna har 89 procent behörighet.

Konsekvensen för flickor som är obehöriga till gymnasiet är dock allvarligare då de löper större risk än pojkar att stå utanför arbetsmarknaden efter avslutad grundskola.⁶

Bland elever med utrikes bakgrund visar statistiken inte heller någon skillnad såvida det gäller elever som är födda i Sverige. Är eleverna däremot födda utomlands är

³ Svensson (2007). Dagens gymnasieskola – bättre än sitt rykte?

⁴ Centrala studiestödsnämnden, Universitets- och högskolerådet och Universitetskanslersämbetet (2020). Högskolestudier – intresse, planer och finansiering. Undersökningen visar bland annat att könsbundna val och snedrekrytering grundläggs tidigt.

⁵ Se till exempel Skolverket (2020). Betyg i årskurs 6, vårterminen 2020; Skolverket (2020). Slutbetyg i grundskolan våren 2020.

⁶ SCB (2018). Hur gick det för eleverna som var obehöriga till gymnasieskolan?

flickor (73 procent) i något högre utsträckning behöriga till gymnasiet än pojkar (69 procent).

Det finns en stor spridning både inom gruppen flickor och inom gruppen pojkar när det gäller faktorer som påverkar skolprestationer. Detta kan bland annat bero på lärandekulturer, normer kring maskulinitet och femininitet samt föräldrars utbildningsbakgrund.

Av pojkar som går ut gymnasiet har 75 procent grundläggande högskolebehörighet, medan motsvarande siffra för flickor är 86 procent.⁷ Resultatet av detta är också att färre män än kvinnor tar steget att studera på högskolan. Under de senaste tretton åren har kvinnor utgjort knappt två tredjedelar av de sökande till högre utbildning och män cirka en tredjedel.⁸

Den sociala snedrekryteringen till högskolan består och har i stort sett varit oförändrad de senaste tio åren, det vill säga bland dem som föddes mellan 1984 och 1994. Däremot har skillnaderna jämnats ut när det gäller personer med inrikes- eller utrikesbakgrund. Bland nyinskrivna på högskolor finns det inte längre någon underrepresentation av personer med utrikesbakgrund som själva är födda i Sverige eller som invandrat före skolstart.⁹ Breddad rekrytering och breddat deltagande är en viktig del i arbetet för en mer jämlik representation inom högskolan.¹⁰

Det finns ett samband mellan lägre prestationer och maskulinitetsnormer. För att bryta antipluggkulturen bör maskulinitetsnormer bland pojkar synliggöras och utmanas, särskilt bland dem vars föräldrar saknar en eftergymnasial utbildning.¹¹

I vissa kommuner i områden med socioekonomiska utmaningar saknas det tillräckliga resurser och adekvata insatser för att komma till rätta med ojämställdheter och ojämlikheter inom skolan. Ytterligare insatser, exempelvis med hjälp av skolsociala team och samverkan (SSPF), behöver tas för att utjämna olikheterna mellan olika geografiska områden i länet.

Skolinspektionen har uppmärksammat att skolor inte alltid har ett tillräckligt målinriktat jämställdhetsarbete.¹² Flera av myndighetens tematiska kvalitetsgranskningar pekar på att lärarna i sin undervisning inte arbetar tillräckligt

---

⁷ Länsspecifik statistik från Skolverket för period 2021/22.

⁸ Universitets- och högskolerådet (2020). Antagning till högre utbildning höstterminen 2020, s. 5; Universitetskanslersämbetet (2020). Universitet och högskolor Årsrapport 2020, s. 16. Av rapporten framgår att bland nybörjare på högskolan var fördelningen 59 procent kvinnor och 41 procent män.

⁹ Centrala studiestödsnämnden, Universitets- och högskolerådet och Universitetskanslersämbetet (2020). Högskolestudier – intresse, planer och finansiering.

¹⁰ Breddad rekrytering handlar om att alla ska få möjlighet och förutsättningar att söka till högre utbildning. För att nå dit måste högskolans rekrytering av studenter från grupper som på olika sätt är underrepresenterade vid olika högskoleutbildningar öka. Det kan gälla andelen studenter som är underrepresenterade i utbildningarna vid högskolan utifrån social och nationell bakgrund, geografisk tillhörighet, funktionsvariation samt kön och ålder. Breddat deltagande innebär att universitet ska vidta främjande åtgärder för att alla som antagits till utbildningen ska kunna ta till sig undervisningen med hjälp av pedagogik och stödåtgärder.

¹¹ [SOU 2010:53. Pojkar och skolan.](#)

¹² Skolinspektionen (2019). Årsrapport 2018: skillnader i skolkvalitet och strategisk styrning; Skolinspektionen (2020). Grundskolors arbete med jämställdhet. För inspiration kring hur huvudmän och skolor kan arbeta systematiskt och strategiskt kring jämställdhet, se exempelvis skr.se.

medvetet för att motverka de könsrelaterade mönster som riskerar att fungera begränsande för eleverna i deras framtida val.

Stressen bland flickor och pojkar i grundskola, gymnasium samt högre utbildning ska minska.

Vad gäller vissa skolrelaterade hälsoaspekter skiljer sig flickor och pojkar

markant åt. 47 procent av flickorna på gymnasiet känner sig stressade flera gånger i veckan. Bland pojkarna är motsvarande siffra 16 procent. Vad gäller stress kopplat till prestation som har med läxor och prov att göra på nationell nivå uppger 51 procent av flickorna och 19 procent av pojkarna att de ofta upplever stress.¹³

Självskattade besvär med depression och ångest är vanligast hos unga kvinnor i Stockholms län (16 – 24 år) och därefter hos unga män. Hos barn 0 – 12 år hade fler pojkar än flickor kontakt med vård på grund av psykisk ohälsa. För övriga åldersgrupper får fler flickor och kvinnor vård för psykisk ohälsa jämfört med pojkar och män.¹⁴

Vad gäller unga som lever med funktionsvariationer får flickor med neuropsykiatriska funktionsvariationer i regel sämre stöd än motsvarande grupp av pojkar, vilket bland annat beror på att flickorna får sina diagnoser senare, eller att de förblir odiagnostiserade.¹⁵ Beteendeskilnader ses som ett av de viktigaste skälen till underdiagnostiserandet av flickor. Pojkars beteenden uppmärksammas lättare än flickors i skolan.

¹³ SCB. Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) 2018-2019. (Urvalsundersökning).

¹⁴ Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (2022). [Psykisk ohälsa i Stockholms län.](#)

¹⁵ Kopp & Gillberg (2022). Symtom, diagnostik och förlopp vid ADHD hos flickor och kvinnor; Olsson (2016). Flickor med adhd får sämre stöd.

Våldet i skolan ska upphöra. Destruktiva normer kring maskulinitet ska utmanas. Ett aktivt arbete baserat på kunskap om våld i skolan är en del i det förebyggande arbetet mot våld.

Andelen elever som har känt sig mobbade eller trakasserade i skolan låg 2022 på ungefär

samma nivåer som 2014 (ca 17 procent) enligt nationella undersökningar. Det är dock fler flickor (20 procent) än pojkar (13 procent) som känner sig mobbade. Den skillnaden har också bestått över tid.

Mönstret över tid samt skillnaden mellan flickor och pojkar återfinns bland såväl niondeklassarna som elever i årskurs två på gymnasiet.¹⁶

Bland elever som går i årskurs två på gymnasiet syns en minskning från sju procent år 2014 till fyra procent år 2022. Minskningen har dock skett bland pojkar medan flickorna har legat på ungefär samma nivå. Både bland niondeklassarna och elever i årskurs två på gymnasiet finns det en könsskillnad där pojkar i större utsträckning än flickor vittnar om att de har blivit mobbade eller trakasserade av andra elever.¹⁷

Andelen niondeklassare som instämmer ganska bra eller mycket bra i att vuxna ingriper om någon blir trakasserad eller mobbad har minskat sedan 2016 från 74 till 68 procent. Förändringen mot 2016 är större hos flickor, som i ökad utsträckning upplever att vuxna inte ingriper.¹⁸

Det jämställdhetspolitiska delmålet syftar också till personlig utveckling. Detta kan ske via utbildning, men även media- och kultursektorn, idrottsrörelsen liksom civilsamhällesorganisationer är här viktiga aktörer. Kvinnor deltar i större utsträckning än män i kulturlivet. Kvinnor är också överrepresenterade i utbildningar och på arbetsmarknaden inom kulturområdet.¹⁹

¹⁶ Stockholms stad. Stockholmsenkäten, år 2014 – 2022.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Myndigheten för kulturanalys (2023). Att bredda deltagandet i kulturlivet, s. 10